

Elżbieta Tyralska-Wojtycza

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Nowa formuła egzaminu gimnazjalnego, czyli wiele hałasu o tak niewiele

– na przykładzie przedmiotów przyrodniczych

Kiedy w ubiegłym roku pisałam o nowej formule egzaminu gimnazjalnego, zastanawiając się, czy będzie to strata, czy zysk dla przedmiotów przyrodniczych¹, wydawało mi się, że temat został wyczerpany. Jednak pytania zadawane przez nauczycieli poszczególnych grup przedmiotowych, w tym także części przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego podczas wiosennych konferencji w trzech województwach objętych działaniem OKE w Krakowie oraz kwestie poruszane podczas rozmów telefonicznych głównie z nauczycielami gimnazjów dowodzą, że zmiany w egzaminie gimnazjalnym nadal straszą swoją nieuniknioną nowością.

Generalnie boimy się zmian, nawet jeśli są to zmiany na lepsze. Być może dzieje się tak dlatego, że zmiana oznacza także utratę czegoś. Tak jest również w tym przypadku. Czy można być pewnym, czy są to zmiany na lepsze? Wciąż za mało wiadomo o tym, jak ma wyglądać nowy egzamin gimnazjalny, by to ocenić. Dlaczego rezygnować z dotychczasowej formuły tego egzaminu? Co było nie tak? Czy nie wystarczyłaby jego modyfikacja zamiast zmiany? Co tracimy, a co zyskujemy wraz z tą zmianą? To tylko niektóre z pytań i wątpliwości. Brak odpowiedzi na nie rodzi niepokój. Dlatego postanowiłam wrócić do tematu i podzielić się moimi refleksjami w tej kwestii.

Moim celem jest spojrzenie na zmiany w egzaminie gimnazjalnym w zakresie przedmiotów przyrodniczych w kontekście procesu ewaluacji. Nie chodzi tu o ewaluację w rozumieniu słownika języka polskiego, czyli mówiąc krótko – określenie wartości czegoś. Lecz o pojmowanie ewaluacji, jako *zaproszenie do rozwoju*, co proponuje cytowana przez Leszka Korporowicza Helen Simons – *jedna z najbardziej twórczych współczesnych brytyjskich ewaluatorów o ogromnym międzynarodowym, ale i międzykulturowym doświadczeniu*.²

W tym roku (2011) minęło 10 lat od pierwszego egzaminu gimnazjalnego. Teraźniejszość zmienia się. Dokładnie w 10 lat po reformie szkolnictwa w 1999 roku – powołaniu m.in. gimnazjów, wprowadzeniu obowiązkowego egzaminu zewnętrznego na zakończenie tego etapu edukacyjnego, wdrożeniu wówczas nowej podstawy programowej, decyzją Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 roku (do realizacji od roku 2009) została wprowadzona kolejna, nowa podstawa programowa wychowania przedszkolnego oraz kształcenia

¹ E. Tyralska-Wojtycza, *Nowa formuła egzaminu gimnazjalnego – strata czy zysk dla przedmiotów przyrodniczych?* XVI Konferencja Diagnostyki Edukacyjnej, Toruń 2010 r.

² L. Korporowicz, *Interakcyjna Misja ewaluacji* [w:] *Ewaluacja w nadzorze pedagogicznym. Konteksty*, red. G. Mazurkiewicz. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2011 r.

ogólnego w poszczególnych typach szkół³. W roku szkolnym 2011/2012 po raz pierwszy przystąpią do egzaminu gimnazjalnego uczniowie trzecich klas gimnazjalnych, którzy w tym etapie edukacyjnym uczyli się według podstawy programowej realizowanej od roku 2009. Tak więc, to właściwy moment na uczynienie kolejnego kroku w rozwoju egzaminów zewnętrznych.

Jakie zmiany nastąpią i na czym może polegać rozwój egzaminu gimnazjalnego z przedmiotów przyrodniczych?

Zacznijmy od zakresu wymagań edukacyjnych w egzaminie gimnazjalnym⁴.

- Do roku 2010/2011 egzamin ten:
  - sprawdzał umiejętności i wiadomości opisane w *Standardach wymagań egzaminacyjnych*,
  - odnosił się do wybranych przedmiotów i ścieżek edukacyjnych.
- Od roku 2011/2012:
  - będzie sprawdzać opanowanie wiadomości i umiejętności określonych w wymaganiach ogólnych i szczegółowych zawartych w podstawie programowej,
  - odnosić się będzie do wybranych przedmiotów nauczanych na trzecim i wcześniejszych etapach edukacyjnych (w myśl zasady kumulatywności).

Przypomnijmy, egzamin gimnazjalny w części matematyczno-przyrodniczej miał charakter interdyscyplinarny. Zwłaszcza w pierwszych latach jego funkcjonowania mocno akcentowano tę interdyscyplinarność. Opracowane standardy, napisane podobnie jak aktualna podstawa programowa w języku wymagań, miały umożliwić nazwanie/ustalenie wiadomości i umiejętności sprawdzanych podczas egzaminu bez wyodrębniania specyfiki przedmiotowej. W pierwszym roku egzaminu (tj. w roku 2002) w części matematyczno-przyrodniczej arkusz egzaminacyjny miał nawet temat przewodni. W następnych latach zrezygnowano z tego (za wyjątkiem arkuszy dla uczniów z trudnościami w uczeniu się – GM-8). Na początku, dokonując analiz wyników, zdecydowanie unikano inferencji przedmiotowych. Standardy, a raczej 4 obszary standardów wymagań egzaminacyjnych z zakresu przedmiotów matematyczno-przyrodniczych stanowiły jedyne kryterium analiz wiadomości i umiejętności sprawdzanych podczas egzaminu. Jednak już po kilku latach okazało się, iż specyfika poszczególnych przedmiotów (pięciu w części matematyczno-przyrodniczej) tak bardzo daje znać o sobie podczas egzaminu, że coraz śmielej opracowywano interpretację wyników egzaminów z uwzględnieniem kryteriów charakterystycznych dla poszczególnych przedmiotów. Wkrótce stało się oczywiste, że badanie wyników egzaminu gimnazjalnego przez pryzmat przedmiotowy jest bliższe praktyce szkolnej i znacznie wygodniejsze w analizie osiągnięć edukacyjnych uczniów. Tak więc mimo czynnościowego charakteru standardów wymagań egzaminacyjnych utrudniona była interpretacja osiągnięć uczniów w kontekście ewaluacji pracy szkoły. Trzeba równocześnie przyznać, że przy stosunkowo tradycyjnym charakterze poprzedniej podstawy programowej,

³ Dz.U. Nr 4, poz. 17 z dnia 15 stycznia 2009 r.

⁴ Informator o egzaminie gimnazjalnym od roku szkolnego 2011/2012. Centralna Komisja Egzaminacyjna, okręgowe komisje egzaminacyjne. Warszawa 2010 r.

w której treści nauczania i osiągnięcia uczniów stanowiły odrębne struktury w obrębie każdego z przedmiotów – choć powiązane ze sobą logicznie, to jednak pozbawione charakteru czynnościowego i swoistej integracji – standardy wymagań egzaminacyjnych były absolutnym novum i postępem w opracowywaniu i interpretacji wyników egzaminacyjnych uczniów w polskiej szkole. Dzięki nim nastąpił rozwój, wdrożyliśmy się do całościowego – choć nie zawsze wygodnego – postrzegania i analizowania umiejętności i wiadomości uczniów w grupie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych.

Dlaczego zrezygnowano ze standardów wymagań egzaminacyjnych, skoro stanowiły sedno rozwoju systemu egzaminacyjnego i naszej szkoły na początku XXI wieku? Przecież szkole sprzyja stabilność.

Częściowo odpowiedziałam na to pytanie w poprzednim akapicie, a poza tym, jeśli przyjęte rozwiązania przestają być skuteczne, pojawia się potrzeba zmiany, która daje szansę na lepsze efekty kształcenia. Z taką właśnie sytuacją mieliśmy do czynienia w roku 2008, kiedy to została zatwierdzona nowa *podstawa programowa kształcenia ogólnego*. Podstawa ta jest napisana w języku wymagań, czyli cele kształcenia wyrażone są w formie wymagań ogólnych, a treści nauczania stanowią równocześnie wymagania szczegółowe w obrębie każdego z przedmiotów. Podstawowym celem twórców tej podstawy było jednoznaczne wskazanie umiejętności, które uczeń ma osiągnąć, i treści nauczania, jakie powinien opanować na zakończenie danego etapu kształcenia. Wprowadzenie do praktyki szkolnej podstawy programowej napisanej tzw. językiem wymagań spowodowało, że standardy wymagań egzaminacyjnych przestały być potrzebne. Tym samym możliwa była/jest rezygnacja ze swoistego dualizmu edukacyjnego. Tak oto na naszych oczach zachodzi kolejny proces rozwoju szkoły, a tym samym systemu egzaminów zewnętrznych. Domniemam nawet, że wymagania ogólne stanowią swoiste obszary standardów wymagań przedmiotowych. Jednak czytelniejsze dla odbiorców, gdyż odnoszą się do konkretnych przedmiotów, a przecież edukacja szkolna ma charakter przedmiotowy.

Dla skonkretyzowania rozważań przyjrzyjmy się wymaganiom ogólnym poszczególnych przedmiotów przyrodniczych objętych egzaminem gimnazjalnym w kontekście umiejętności i wiadomości określonych w standardach wymagań egzaminacyjnych.

Na podstawie zestawienia z tabeli 1. można stwierdzić, że niezależnie od przedmiotu akcentowane są umiejętności posługiwania się informacjami, identyfikowanie praw, zjawisk, procesów i zależności. W jednych przedmiotach mocniej zwrócono uwagę na stosowanie wiedzy w praktyce czy rozwiązywanie problemów, w innych – na znajomość metodyki badań bądź przeprowadzanie doświadczeń.

Porównanie tych dwóch elementów: nowego – podstawy programowej i odchodzącego – standardów wymagań egzaminacyjnych pokazuje nam dużą spójność tych dokumentów. Skoro jednak podstawa programowa spełnia wymagania stawiane kiedyś standardom, to nie ma potrzeby zachowywać obydwu dokumentów. Czyli na tym polu następuje naturalna ewaluacja – postęp w edukacji.

Tabela 1. Cele kształcenia – wymagania ogólne przedmiotów przyrodniczych zapisane w podstawie programowej dla III etapu edukacyjnego z 2008 roku, a standardy wymagań egzaminacyjnych obowiązujące w latach 2002 - 2011⁵

Przedmiot	Cele kształcenia – wymagania ogólne	Standardy wymagań egzaminacyjnych			
		I	II	III	IV
Biologia	I. Znajomość różnorodności biologicznej i podstawowych procesów biologicznych.	Umiejętne stos. terminów, pojęć i procedur...		Wskazywanie prawidłow. w procesach...; Stos. zintegrow. wiedzy do objaśniania...	
	II. Znajomość metodyki badań biologicznych.			Stos. zintegrow. wiedzy do objaśniania...	Stosowanie techn. twórcz. do rozw. probl...
	III. Poszukiwanie, wykorzystanie i tworzenie informacji.		Wyszukiwanie i stosow. informacji		
	IV. Rozumowanie i argumentacja.			Wskazywanie i opisyw. faktów, związków i zależności ... przyczynowo-skutkowych...	Analizuje sytuację problemową..., tworzy modele..., opracowuje wyniki
	V. Znajomość uwarunkowań zdrowia człowieka.			Wskazywanie prawidłow. w funkcj...; Stos. zintegrow. wiedzy do objaśniania....	
Chemia	I. Pozyskiwanie, przetwarzanie i tworzenie informacji.		Wyszukiwanie i stosow. informacji		
	II. Rozumowanie i zastosowanie nabytej wiedzy do rozwiązywania problemów.			Wskazywanie i opisyw. faktów, związków i zależności	Stosow. zintegrow. wiedzy i umiej. do rozwiąz. probl.
	III. Opanowanie czynności praktycznych.	Stos. terminy i pojęcia ... niezbędnych w praktyce życiowej ...; wykon. oblicz. w syt. praktycznych	Wyszukiwanie i stosow. informacji; wykorzystuje info. w praktyce)	Stosuje zintegrowaną wiedzę do objaśniania zjawisk...	Stos. techn. twórcz. do rozw. probl...

⁵ Standardy wymagań egzaminacyjnych. Załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2007 r. (Dz.U. z dnia 31 sierpnia 2007 r. Nr 157, poz. 1102)

Geografia	I. Korzystanie z różnych źródeł informacji geograficznej.		Wyszukiwanie i stosow. informacji		
	II. Identyfikowanie związków i zależności oraz wyjaśnianie zjawisk i procesów.			Wskazywanie i opisyw. faktów, związków i zależności...	
	III. Stosowanie wiedzy i umiejętności geograficznych w praktyce.	Stosuje terminy i pojęcia... niezbędnych w praktyce życiowej...	Wyszukiwanie i stosow. informacji...; wykorzyst. info. w praktyce	Stosuje zinteg. wiedzę do objaśniania zjawisk przyr.	
	IV. Kształtowanie postaw.			Analizuje przycz. skutki i spos. przeciwdział. zagroź. środow.	Umiejscawia syt. dotycz. środow. przyr. w szerszym kontekście społ.
Fizyka	I. Wykorzystanie wielkości fizycznych do opisu poznanych zjawisk lub rozwiązania prostych zadań obliczeniowych.	Stosuje terminy i pojęcia...; wykonuje obliczenia w różnych syt. prakt.		Posługuje się językiem symboli i wyrażeń algebraicznych	Wyróżnia istotne wielkości i cechy...; zapisuje je w terminach nauk mat.-przyr.
	II. Przeprowadzanie doświadczeń i wyciąganie wniosków z otrzymanych wyników.				Stosuje techniki twórczego rozw. probl...
	III. Wskazywanie w otaczającej rzeczywistości przykładów zjawisk opisywanych za pomocą poznanych praw i zależności fizycznych.			Wskazywanie i opisywanie faktów, związk. i zależn...; stos. zinteg. wiedzę do objaśniania zjawisk	
	IV. Posługiwanie się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych).		Wyszukiwanie i stosow. informacji...; wykorzyst. info. w praktyce		

Skoro edukacja gimnazjalna jest przedmiotowa, to czy międzyprzedmiotowy – choć już tylko przyrodniczy – egzamin gimnazjalny będzie miał wspólny zakres wymagań?

Do takiego rozumowania upoważnia nas przytoczony wcześniej zakres wymagań ogólnych. Poza tym w tabeli 2. przedstawiłam syntetycznie to, co na ten temat znajdziemy w *Informatorze o egzaminie gimnazjalnym obowiązującym od roku szkolnego 2011/2012*. Dostrzegam tu wyraźną syntezę wymagań ogólnych zawartych w podstawie programowej poszczególnych przedmiotów przyrodniczych z równoczesnym nawiązaniem do obowiązujących w poprzednim 10-leciu standardów wymagań egzaminacyjnych.

Tabela 2. Wymagania egzaminacyjne części przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego od 2012 roku⁶

Charakter wymagań	Rodzaj sprawdzanych wiadomości i umiejętności
Tak jak w dotychczasowym egzaminie gimnazjalnym	Zadania mogą sprawdzać: <ul style="list-style-type: none"> - wiadomości, np. znajomość faktów, symboli, terminów, wzorów, formuł - opanowanie umiejętności prostych, np. wyszukiwania informacji, rozpoznawania typów obiektów, zjawisk i procesów
Więcej niż w dotychczasowym egzaminie gimnazjalnym	Zadania pozwalające sprawdzić opanowanie umiejętności złożonych, często ponadprzedmiotowych, takich jak: <ul style="list-style-type: none"> - rozumowanie wymagające krytycznego myślenia m.in. na podstawie znajomości metodyki badań przyrodniczych - wykrywania współzależności elementów lub procesów oraz związków przyczynowo-skutkowych i funkcjonalnych - stosowanie zintegrowanej wiedzy we własnych strategiach rozwiązywania problemów

Tak więc mimo rezygnacji ze standardów wymagań egzaminacyjnych międzyprzedmiotowy (ponadprzedmiotowy) charakter egzaminu obliguje do takiego rozumienia wymagań. Tak chyba można tłumaczyć dużą spójność oczekiwań egzaminacyjnych wobec zdających w nowym egzaminie z tym, co było dotychczas. Z zapisów oraz analizy treści z tabeli 1. wynika, że zmieni się udział poszczególnych grup wymagań. Ta grupa wiadomości i umiejętności, która – według zapowiedzi – sprawdzana będzie *tak, jak w dotychczasowym egzaminie*, stanowiła dotąd mocniejszą stronę naszych uczniów. Większe trudności mieli zdający z umiejętnościami złożonymi, które w nowym egzaminie – według zapowiedzi – będą sprawdzane w większym stopniu. Zanim jednak zaczniemy obawiać się nowego egzaminu, trzeba mieć na uwadze to, że uczniowie, którzy przystąpią do egzaminu gimnazjalnego w roku 2012, realizują nową podstawę programową. A w niej konkretnie nazwano wymagania ogólne i szczegółowe tzw. językiem wymagań. Tak więc odmienne rozłożenie akcentów na poszczególne grupy wiadomości i umiejętności w połączeniu ze sposobem zapisu wymagań egzaminacyjnych są kolejnym krokiem, w którym ustawodawcy oczekują rozwoju jako sedna ewaluacji systemu egzaminów zewnętrznych.

Czy zaproponowana nowa forma sprawdzania umiejętności i wiadomości z przedmiotów przyrodniczych nie będzie utrudnieniem dla zdających?

Rezygnacja z zadań otwartych na rzecz zróżnicowanych zadań zamkniętych budzi niepokój części adresatów tego egzaminu. Oprócz dotychczas stosowanych zadań zamkniętych wielokrotnego wyboru, w których tylko jedna odpowiedź była prawdziwa (dotąd nie stosowano ZZ WW, w których jedna odpowiedź byłaby fałszywa, uczeń wybierałby najlepszą odpowiedź czy liczba prawidłowych odpowiedzi byłaby zmienna), zostaną przygotowane zadania na dobieranie, np. przyporządkowywanie, klasyfikacja, uporządkowanie, a także zadania prawda-falsz z możliwością wyboru alternatywnego czy skalowanego.

⁶ Informator o egzaminie gimnazjalnym od roku szkolnego 2011/2012, s. 79-98. Centralna Komisja Egzaminacyjna, okręgowe komisje egzaminacyjne. Warszawa 2010 r.

Wbrew pozorom to nic nowego. Tego typu zadania były stosowane w minionych arkuszach egzaminacyjnych, choć w pierwszych 10 latach egzaminu gimnazjalnego zaliczono je do zadań otwartych. Wystarczą niewielkie techniczne modyfikacje tych zadań, by możliwe było sprawne zapisywanie przez zdających ich decyzji w arkuszu i/albo na karcie odpowiedzi. Przywołam tu przykład zadania 31. z geografii z tegorocznego arkusza egzaminacyjnego, tj. z kwietnia 2011 roku.

Oto zadanie geograficzne:

Zadanie 31. (0-3)

W ramce wymieniono przykłady działalności człowieka i jej przyrodnicze uwarunkowania. Uzupełnij tabelę, przyporządkowując właściwe określenia podanym krajom.

tajga, uprawy polderowe, gejzery, winnice, elektrownie geotermalne, obszary depresyjne, klimat śródziemnomorski, pozyskiwanie drewna świerkowego

Lp.	Nazwa kraju	Działalność człowieka	Przyrodnicze uwarunkowania działalności człowieka
1.1.	Holandia		
1.2.	Islandia		
1.3.	Włochy		

W powyższym zadaniu wystarczy podanym w ramce informacjom przyporządkować litery od A do H, tak jak to przedstawiono poniżej:

A. tajga	B. uprawy polderowe
C. gejzery	D. winnice
E. elektrownie geotermalne	F. obszary depresyjne
G. klimat śródziemnomorski	H. pozyskiwanie drewna świerkowego

A następnie polecić piszącemu uzupełnić tabelę poprzez przyporządkowanie podanym krajom odpowiednich liter, którymi oznaczono te określenia.

Natomiast ten fragment karty odpowiedzi, na której uczeń zaznaczałby swoje wybory w tym zadaniu, mógłby wyglądać następująco:

31.1.	A	B	C	D	E	F	G	H
31.2.	A	B	C	D	E	F	G	H
31.3.	A	B	C	D	E	F	G	H

Byłoby to zadanie na dobieranie poprzez uporządkowanie informacji według określonej zasady. Z pewnością w takim podejściu do tego zadania da się zauważyć, że w jednym wierszu karty odpowiedzi, np. w czynności 31.1. uczeń powinien nanieść dwa zaznaczenia. Tak też musiałyby być przygotowany system odczytywania zaznaczeń zdającego. Dobrze to czy źle? Trudno o jednoznaczną

odpowieź. Ale rozważmy jednak tę kwestię. Jeśli uczeń w takim zadaniu zamkniętym przypisałby danemu państwu odpowiednie litery dotyczące działalności człowieka i jej przyrodniczych uwarunkowań, to otrzymywałby punkt lub miał zaliczoną tę czynność. W takiej sytuacji interesująca dla twórcy zadania byłaby:

- koniunkcja dwóch pojedynczych czynności przy założeniu, że uczeń kończący gimnazjum rozumie pojęcia: działalność człowieka i jej przyrodnicze uwarunkowania lub
- czynność złożona – znajomość uwarunkowań przyczynowo-skutkowych działalności człowieka i warunków przyrodniczych.

To inaczej niż miało to miejsce w ocenianiu tegorocznym, gdzie w przypadku wpisania właściwych dla danego kraju informacji, ale w niewłaściwych komórkach (chodzi o wpisanie nazwy działalności w kolumnie przeznaczonej na przyrodnicze uwarunkowania tejże działalności i na odwrót) zdający nie uzyskiwał punktu. Co w rzeczywistości sprawdzano w tym zadaniu otwartym? W kartotece testu czytamy: *wskazuje zależności między działalnością człowieka a przyrodniczymi uwarunkowaniami tej działalności*.

A zatem, może w tym przypadku lepszym rozwiązaniem byłoby przygotowanie tego zadania jako zamkniętego.

Na podstawie rozmów z uczniami, którzy popełnili błędy, o których wspomniałam powyżej, czyli – jak to nazywali – *przestawili kolumny*, należy przypuszczać, że działo się tak przez ich nieuwagę, a nie z braku rozumienia treści nagłówek w tabeli. Sprawa jest prawdopodobnie dyskusyjna i z pewnością przed zastosowaniem takiego zadania w arkuszu egzaminacyjnym trzeba dobrze rozważyć różne sytuacje, by rzeczywiście wynik uzyskany przez zdających mówił o poziomie ich wiedzy czy umiejętności w zakresie określonym w kartotece testu.

Tak oto na powyższym przykładzie postaramy się odpowiedzieć – choćby wstępnie – na postawione wcześniej pytanie: czy nowa forma zadań będzie utrudnieniem dla zdającego? Na tym przykładzie wygląda na to, że nie. Oto kolejny przyczynek, w którym upatruję szansy na rozwój egzaminu gimnazjalnego, jego doskonalenie. A może przyczynić się do tego ewaluacja funkcjonowania zadań w dotychczasowej i przyszłej formie.

By dopełnić te rozważania, posłużę się jeszcze przykładami dwóch typów zadań, tj. zadaniem na dobieranie poprzez klasyfikację – w odróżnieniu od stosowanego częściej typu dobierania poprzez przyporządkowanie czy uporządkowanie oraz prawda-fałsz, jako wybór skalowany a nie najczęściej stosowany wybór alternatywny (P/F). Być może w ramach rozwoju egzaminu gimnazjalnego w nowej formule zadania takie pojawią się, a jeśli nawet nie, to warto, by uczniowie zapoznali się także z takimi typami zadań niezależnie od egzaminu, gdyż rozwija to ich umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach zadaniowych.

Przykład zadania na dobieranie poprzez klasyfikację:

Zadanie

Przeprowadź klasyfikację niżej wymienionych procesów na zjawiska fizyczne i reakcje chemiczne. W tym celu wpisz do tabeli litery, którymi je oznaczono:

A. parowanie wody	B. spalanie siarki
C. rdzewienie żelaza	D. skraplanie
E. reakcja potasu z wodą	F. podgrzewanie i oziębianie siarki
G. przepływ prądu elektrycznego przez metal	

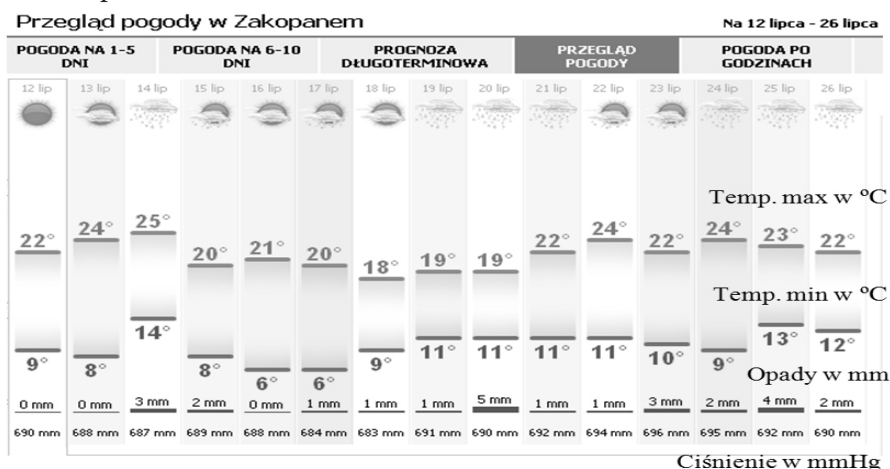
Zjawiska fizyczne	Reakcje chemiczne

Odpowiedź: zjawiska fizyczne: A, D, F, G; reakcje chemiczne: B, C, E

Przykład zadania prawda-fałsz, jako wybór skalowany.

Zadanie

Na wykresie przedstawiono przegląd pogody w Zakopanem w kolejnych 15 dniach lipca.

<http://www.meteoprog.pl/pl/meteograms/Zakopane/#>

Na podstawie analizy tego wykresu zaznacz przy każdym z trzech zdań odpowiednio literę A – D, którymi oznaczono:

- A. zawsze   B. często   C. rzadko   D. nigdy

I.	Amplitudy temperatur powietrza czterech dni o najwyższych maksymalnych temperaturach były wyższe niż 10°C.	A/B/C/D
II.	Każdego z czterech dni z największymi opadami zanotowano niższe ciśnienie atmosferyczne aniżeli w dni bez opadów.	A/B/C/D
III.	Średnie dobowe temperatury ostatniego tygodnia obserwacji wyniosły co najmniej 16,5°C.	A/B/C/D

Odpowiedź: I. A, II. C, III. B

Przypuszczam, że zaprezentowane tu i na stronie internetowej OKE w Krakowie (Kursy Moodle – Egzamin – Egzamin gimnazjalny część matematyczno-przyrodnicza – Przygotowanie nauczycieli i uczniów do egzaminu) przykłady różnych form i typów zadań zamkniętych nie powinny budzić wątpliwości, że zdający poradzą sobie z ich rozwiązaniem. Potwierdzeniem moich przypuszczeń jest praktyka egzaminacyjna z języków obcych w gimnazjum. W tym egzaminie takie zadania stosowane są od trzech lat (odkąd uczniowie zdają egzamin zewnętrzny z języka obcego na poziomie gimnazjalnym) i nie mają problemów z zaznaczaniem odpowiedzi w praktyce ani na karcie odpowiedzi.

Można nawet rzec, że w nowym egzaminie gimnazjalnym klasyfikacja stosowanych zadań będzie zgodna z teorią pomiaru dydaktycznego. A to także pewien postęp, polegający na zgodności teorii z praktyką.

Omówione tu kwestie nie wyczerpują nowości w egzaminie gimnazjalnym. Z pewnością ważne jest: **Jak będą punktowane te zadania? Czy będą to zadania kilku- czy jednopunktowe?** Z pewnością zainteresowani chcieliby wiedzieć, jak to będzie, choć przecież najważniejsze jest umieć po prostu rozwiązać te zadania jak najlepiej. Jednak co innego konieczność wykonania wszystkich poleceń – często o zróżnicowanym stopniu trudności i złożoności – poprawnie i możliwość otrzymania za to 1 punktu, a co innego możliwość popełnienia błędu na jakimś etapie zadania bez tak restrykcyjnych konsekwencji. Wprawdzie popełniając błąd, zdający nie uzyska maksymalnej liczby punktów, ale też nie będzie to 0 punktów. A może punktacja zadań na dobieranie i prawda-fałsz będzie zróżnicowana, w zależności od złożoności konkretnego zadania? **Czy punktacja będzie stosowana analogicznie jak dotychczas w językach obcych, czy inaczej?** By móc kontynuować rozważania na ten temat, zastanawiać się, na czym polega postęp/rozwój egzaminu w tej kwestii, należy jeszcze poczekać do chwili, aż będziemy wiedzieć, jak planuje to rozwiązać Centralna Komisja Egzaminacyjna.

Są jeszcze inne pytania, dotyczące choćby organizacji tego egzaminu, w tym zakresu przyrodniczego, czasu trwania poszczególnych zakresów, dostosowań, interpretacji wyników itd. Wszystkie one z czasem przestaną być pytaniami i będziemy mogli dokonać ewaluacji nowej formuły egzaminu gimnazjalnego i w całej rozciągłości stwierdzić, na czym polega jego rozwój.

Reasumując, zmiany egzaminu gimnazjalnego w zakresie przedmiotów przyrodniczych w rzeczywistości nie są tak wielkie, jak wydają się być w pierwszym zetknięciu z nimi i dotyczą bardziej nas – nauczycieli niż uczniów. To my przeżywamy kolejny egzamin gimnazjalny, nową podstawę programową, nową formułę tego egzaminu. Uczniowie natomiast nie są obarczeni tymi doświadczeniami. Oni realizują swoją podstawę programową i przystępują do swojego egzaminu ten jeden raz, a nie kolejny raz. Nie mają tych doświadczeń/obciążeń, a tym samym porównań, co my dorośli i to może być ich atutem w drodze do sukcesu egzaminacyjnego. Natomiast my, dorośli, zachodzące zmiany powinniśmy traktować jak rzecz naturalną, która jest szansą na jeszcze lepszy egzamin gimnazjalny i początkiem ewaluacji danego stanu rzeczy w kolejnym etapie funkcjonowania egzaminów zewnętrznych w polskim gimnazjum.